

Max Frisch

Kont
öderland

On İki Sahnelik Bir Cinayet Baladı

MAX FRISCH
KONT ÖDERLAND
ON İKİ SAHNELİK BİR CİNAYET BALADI

Can Modern

Kont Öderland, Max Frisch

Almanca aslından çeviren: Şebnem Sunar

Graf Öderland: Eine Moritat in zwölf Bildern

Bu eser ilk kez 1951'de Suhrkamp Verlag tarafından yayımlanmıştır.

Bu kitapta kaynak alınan baskı: Suhrkamp Verlag, 2013.

© 1961, Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Bu eserin hakları Suhrkamp Verlag Berlin tarafından korunmaktadır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Mayıs 2019, İstanbul

Bu kitabın 1. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Emrah Serdan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

İç baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4057-2

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750740572

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

MAX FRISCH
KONT ÖDERLAND
ON İKİ SAHNELİK BİR CİNAYET BALADI

OYUN

Almanca aslından çeviren

Şebnem Sunar

Max Frisch'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Homo Faber, 1998

Adım Gantenbein Olsun, 2004

MAX FRISCH, 1911'de Zürih'te doğdu. 1930'da Zürih niversitesi'nde başladığı Alman Dili ve Edebiyatı öğrenimini yarıda kesti ve *Neue Zürcher Zeitung*'da muhabirlik yaptı. 1936'da mimarlık öğrenimi görmeye karar verdi. 1939-1945 arasında İsviçre ordusuna hizmet etti. 1940'lar Frisch'in eleştirel bir politik bilinç geliştirdiği yıllardır. 1941'de mimarlık öğrenimini tamamlayan Frisch, bir süre yazarlık ve mimarlığı bir arada yürüttü. Adından söz ettiren ilk çalışması, 1954 tarihli romanı *Stiller*'dir. 1957'de *Homo Faber* adlı romanı yayımlandı. 1958'de ilk kez sahnelenen *Biedermann ile Kundakılar*, Frisch'i dünya çapında bir oyun yazarı statüsüne taşıdı. Kimlik ve ırkçılık motiflerini işleyen *Andorra*, Frisch'in en çok ses getiren oyunudur. Frisch, dramlarının yeterince anlaşılmadığından veya yanlış anlaşıldığından yakındı ve oyunlarında yeni dramaturji olanakları üzerinde çalıştı. *Kont derland* bunlardan biridir. 1964'te kimlik sorunsalı ve cinsiyetler arası ilişkileri ele alan romanı *Adım Gantenbein Olsun*'u yayımladı. Frisch'in eserlerinde kimlik krizine bireyin kendine yabancılaşması ve burjuva toplumunun ahlaki ikiyüzlülüğü eşlik eder; olgunluk eserlerindeyse bunlara yaşlanma ve ölüm izleği eklenir. Max Frisch, Brecht sonrası tiyatronun en önemli isimlerindedir. Deneme ve günce dallarında da eser veren Frisch, 1991'de Zürih'te öldü.

ŞEBNEM SUNAR, 1972'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda lisans eğitimi aldı. Aynı anabilim dalında yüksek lisans ve doktora eğitimini tamamladı. 2005'ten bu yana bu anabilim dalında ğretim yesi. Eşzamanlı olarak editörlük faaliyetlerini yürütüyor ve eviri çalışmalarına devam ediyor. Bugüne dek Stefan Zweig, Erich Küstner ve Odo Marquard gibi Alman edebiyatı ve düşüncesinin önde gelen isimlerini Türkçeye kazandırdı. Çok sayıda makale çevirisi, ayrıca kültürel imgeleri söylemleri içinde değerlendiren akademik çalışmaları var.

Kişiler

SAVCI

ELSA, *savcının karısı*

DOKTOR HAHN

HILDE, INGE, COCO (*aynı oyuncu*)

KATİL

GARDİYAN

BABA

ANNE

MARIO, *medyum*

KÖMÜRCÜLER

KONSİYERJ

JANDARMA

ŐOFÖR

İÇİŐLERİ BAKANİ

KOMİSER

MÜDÜR

GENERAL

MAHKUM

ÖĞRENCİ

İKİ KÜLTÜR TAŐIYICISI

İKİ GARSON

İHTİYAR DEVLET BAŐKANI

BAYAN HOFMEIER

1. Savcı bıkkındır

(Savcının villasında çalışma odası. Gece. Yazı masasının üzerinde bir lamba yanmaktadır. Savcı, elli yaşlarında, gücü kuvveti yerinde ve boylu boslu bir adam, kıpırdamadan durmaktadır; elleri pantolon ceplerinde, bakışları klasör dolu duvardadır; fakat o, bu klasörlere bakmamaktadır, düşüncelere dalmıştır. Kulenin saati ikiyi vurur. Ardından bir kadın sesi duyulur.)

SES: Martin? Martin!..

(Savcı, sesi ansızın yanı başında duyuncaya dek aldırılmaz: Işığı kapatır, öyle ki kadın içeriye girdiğinde oda karanlıktır.)

Martin? Martin!.. Ama nereye gitti bu – *(Kadın tavandan sarkan büyük lambayı yakar.)* – buradaymışsın!

(Savcı istifini bozamaz; karısının üzerinde sabahlık vardır; güzel ama uykuludur.)

ELSA: Bütün evde seni arıyorum, neden cevap vermiyorsun? Çıkıp gittin sandım.

SAVCI: Nereye?

- ELSA: Ne oldu?
- SAVCI: Giyindim sadece.
- ELSA: Gecenin bir yarısı mı?
- SAVCI: Öyle görünüyor.
- ELSA: Neden uyumuyorsun?
- SAVCI: Sen neden uyumuyorsun? (*Kendine bir puro alır, sakince ucunu keser.*) Üzgünüm Elsa, seni uyan-dırmak istemedim. Ne olabilir ki? Gördüğün gibi, bir puro içmek için giyindim. Hepsı bu. (*Puroyu yakar.*) Uyuyamıyorum.
- ELSA: Çok fazla puro içiyorsun.
- SAVCI: Olabilir...
- ELSA: Çok çalışıyorsun.
- SAVCI: Şüphesiz... Hepimiz öyle yapıyoruz bu ülkede. Ta ki zincirinden boşanıncaya dek. Sonra da biri baltaya davranınca, akıllı uslu jüri üyelerimiz hayrete düşüyor. (*Purosunu içer, ardından güler.*) Senin şu Doktor Hahn, sözüm ona o zavallıyı savunan avukat: İşlenen suçta hiç akıl erdireme-yişini pek eğlenceli buluyorum doğrusu!
- ELSA: Neden bahsettiğini anlamıyorum.
- SAVCI: Bugün itiraf etti.
- ELSA: Kim?
- SAVCI: Katil. (*Purosunu içer.*) Doktor Hahn değil, katil...
- ELSA: Ne demek istiyorsun?
- SAVCI: Kâr hırsı cinayeti, intikam cinayeti, kıskançlık ci-nayeti, ırkçı cinayet; hepsi tamam. Hepsinin bir açıklaması, hepsinin bir cezası var. Ama bunun

gibi bir cinayetin? Duvardaki çatlak gibi bir şey bu. Çatlağı görmemek için duvarı kâğıtla kaplayabilir insan. Oysa çatlak kalır. İnsan kendi dört duvarı arasında kendini bir daha asla evinde hissedemez. (*Purosunu içer.*) Hepsi bu...

ELSA: Martin, saat iki oldu.

SAVCI: Biliyorum, iddianameyi sunmak için sekiz saat sonra mahkemenin huzurunda olacağım, ben, karalar içinde ve korkunç – giderek daha iyi anladığım bir adam da karşımdaki sırada oturuyor olacak. Yakında kendimden bile daha iyi anlayacağım o adamı. Hiçbir şeyi açıklayamayacak olsa da. Otuz yedi yaşında bir adam, bir bankada veznedar, akıllı uslu, yaşamı boyunca sorumluluk sahibi olmuş biri, sorumluluk sahibi ve soluk benizli; işte güzel bir akşam baltayı kaptığı gibi hiçbir suçlu olmayan bekçiyi öldürür. Neden?

ELSA: Neden peki? (*Savcı purosunu içer ve susar.*) Sürekli davalarını düşünmemelisin Martin. Kendini hasta ediyorsun. Her gece çalışmayı kimse kaldıramaz.

SAVCI: Baltayı kaptığı gibi...

ELSA: Ne dediğimi duymuyor musun? (*Savcı purosunu içer ve susar.*) Saat ikiyi geçti, diyorum.

SAVCI: Onu anladığım anlar oluyor...

ELSA: Uyuyamıyorsan neden ilaç almıyorsun? Bütün gece bir ileri bir geri volta atıp duruyorsun. Neye yarıyor! Tutuklu gibi. Ne geçiyor eline? Ertesi sabah yine bitkinsin. Genç değilsin artık Martin–

SAVCI: Hiç olmadım ki. (*Masadan bir fotoğraf alır.*) Böyle görünüyor işte!

ELSA: Seni anlamıyorum Martin.

SAVCI: Biliyorum.

ELSA: Nasıl hiç genç olmadın? (*Savcı purosunu içer ve fotoğrafa bakar.*) Neden hiç tatil yapmıyorsun?

SAVCI: ... veznede on dört yıl, aybeay, haftabeafta, günbegün hepimiz gibi görevini yapan bir adam. Bak ona! Kötü huyları olmayan bir insan, bütün tanıklar bunu onaylıyor, sessiz ve sakin bir kiracı, doğayı ve yürümeyi seven biri, apolitik, bekâr, tek tutkusu mantar toplamak, hırsları olmayan bir insan, utangaç ve çalışkan, adeta örnek bir memur. (*Fotoğraftı yerine koyar.*) Bazı anlar var ki, insan baltaya sarılmayana şaşıyor. Herkes bir şeylerle uzlaşıyor, belayla bile. Erdem olarak çalışma. Zevkin yedeği olarak erdem. Erdem kâfi gelmezse, diğer bir yedek de eğlence: paydos, hafta sonu, beyazperdede bir macera – (*Elsa esner.*) Haklısın Elsa, saat iki. Belki kendimi iyi ifade edemiyorum. Yorgunsun, seni sıkıyorum. Ben konuşmaya başlayınca sen esniyorsun.

ELSA: Affedersin.

SAVCI: Uyumalısın.

ELSA: Sana söyleyebileceğim şey hep aynı–

SAVCI: Bir doktora görünmem gerektiği.

ELSA: Ama yapmıyorsun. Çünkü doktorun sana ne söyleyeceğini biliyorsun: –

SAVCI: Bunun böyle sürüp gitmeyeceği.

ELSA: Bunu sana dostların da söylüyor.

SAVCI: Örneğin kim?

ELSA: Örneğin Hahn – Doktor Hahn.
SAVCI: Doktor Hahn benim dostum değil.
ELSA: Ya kimin?–
SAVCI: Senin.
ELSA: Martin!
SAVCI: Yeri gelmişken söyledim. (*Yazı masasına oturur.*)
Bırakalım bunu. Mesele bu değil... Benim tek insan olduğumu söylüyor, onu anlayan ilk insan, öyle diyor.
ELSA: Kim?
SAVCI: Katil.
ELSA: Martin, üşüyorum.
SAVCI: Burası soğuk.
ELSA: Çok yorgunsun Martin, hepsi bu. Gerginsin. Peş peşe davalar! Ve senin gibi her şeyi böylesine düzgün yerine getiren, böylesine sorumluluk sahibi bir insan–
SAVCI: Biliyorum.
ELSA: Neden hiç tatil yapmıyorsun?
SAVCI: İspanya’da tatil.
ELSA: İnsanın buna ihtiyacı var Martin.
SAVCI: Belki var. (*Dosyaları karıştırır.*) Belki yok... Paydos umudu, hafta sonu umudu, hayat boyu hep bir yedek bulma umudu; acınası öbür dünya umudu da buna dahil. Her gün masalarının başında tüneyen milyonlarca çalışanın yüreğinden bu tür umutlar çekip alınsaydı, belki anca olurdu: – Dehşet de değişim de büyük olurdu. Kim

bilir! Cinayet dediğimiz eylem, sonuçta hayatın bizzat açtığı kanlı bir davadan başka bir şey değildir. Umuda karşı, dahası yedek bulmaya, ertelemeye karşı...

(Kulenin saati vurur.)

ELSA: Darılma Martin ama sahiden de ayakta duramayacak kadar yorgunum.

SAVCI: Görüyorum.

ELSA: Kurcalamak hiçbir şeyi değiştirmez.

SAVCI: Bunda haklısın. *(Ayağa kalkıp karısını alnından öper.)* Git yat Elsa!

ELSA: Sen de.

SAVCI: İyi geceler.

ELSA: İyi geceler.

SAVCI: Şu puromu bitireyim.

(Elsa uzaklaşır, savcı en başta olduğu gibi durur. Purosunu içer. Öbür kapıdan bir kadın figürünün içeriye girdiğini fark etmez; yalınayak bir kızdır, daha neredeyse bir çocuk, kolunun altında odunlar. Şöminenin önünde diz çöktüğünde kütüklerden biri yere düşünce savcı korkar.)

HILDE: Sizi korkuttum mu?

SAVCI: Sen de kimsin?

HILDE: Hilde.

SAVCI: Ne vardı?

HILDE: Savcı bey zili çaldılar.

SAVCI: Ben mi?

HILDE: Burası soğuk. Ateş yaksam iyi olur. Savcı bey saçlarımın dağınıklığını mazur görsünler, yataktan kalktım da.

SAVCI: Zili ben çalmadım.

HILDE: Ateşi yakayım. (*Savcı kıza bakar.*) Kar hâlâ yağıp duruyor. Damdan büyük bir kar yığını düştü. Ondan uyandım. Büyük bir gümbürtü koptu. Savcı bey duymadılar mı? Tıpkı deprem oluyormuş gibi her şey sallandı. (*Ara*) Savcı bey yine bütün gece okudular mı?

SAVCI: Sen düş görmüştün yavrum, zili ben çalmadım.

HILDE: İşte yanıyor. (*Ateşin parıltısı*) Savcı bey bana neden öyle bakıyorlar? (*Savcı susar.*) Savcı bey benim hep periye benzediğimi söylerler. Ama savcı bey perilere inanmıyorlar, farkındayım. Savcı bey benimle eğleniyorlar. Bizim oralarda, yukarıdaki ormanda sırf benim gibi aptal hizmetçiler değil, erkekler de inanır bunlara.

SAVCI: Periye benziyorsun.

HILDE: Şehirde insanlar hiçbir şeye inanmıyorlar, bunun farkındayım, onlardan söz ettiğimde yalnızca gülümsüyorlar.

SAVCI: Nelerden?

HILDE: İşte, hikâyelerden. (*Ateşi karıştırır.*) İşte yanıyor!

SAVCI: Evet...

HILDE: Savcı beyin sürekli okumaları gereken bütün bu kâğıtları neden yakmıyorsunuz savcı bey?

SAVCI: Yakmak mı?

HILDE: Ben olsam öyle yapardım.

SAVCI: Çocuk gibi konuşuyorsun.

HILDE: Ben olsam öyle yapardım.

SAVCI: Yap o zaman!

HILDE: Yaparım! (*Savcı güler ve Hilde'ye bir tomar dosya verir.*) Yaparım. (*Hilde dosya tomarını ateşe atar, savcı sanki dosyalar ateşe atılmamış da sırf akıldan geçirilmiş gibi seyrederek ve usul usul güler. Hilde ikinci bir tomar alır, bir üçüncüyü, sonunda ne var ne yok hepsini; dosyalar alev alev yanar, öyle ki bütün oda kıpkırmızı aydınlanır.*) Nasıl da görünüyor!

SAVCI: Evet...

HILDE: Ormandaki kömürcülerde nasılsa öyle!

SAVCI: Evet...

HILDE: İnsanın dans edesi geliyor!

SAVCI: Evet...

HILDE: Kömürcülerde nasılsa öyle Kont Öderland gelince. Yaşasın kont! Yanan kendi kulübeleri olunca ve kömürcüler korkunca, köyler ve şehirler yanınca, dedi ki peri-

SAVCI: Ne dedi o zaman peri?

HILDE: Nasıl da görünüyor!

**HİÇBİR zaman yerine getirilmeyen
ve bu yüzden de iktidar
deuralmayı hep bir ilerleme
olarak göstermeye yarayan bir
sürü laf ve büyük vaat vardır.**

Devasa bir bürokrasinin, şekilsiz bir yapının içinde
benliğini, kimliğini yitiren insana anlamlı bir
tutunma noktası bulunabilir mi?

Sistemin içinde kaybolan insan nasıl direnebilir?

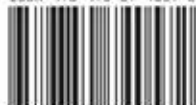
Max Frisch, *Kont Öderland*'da bizi iktidar ve
sembolleri üzerine düşünmeye çağırıyor.

#isyan #darbe #şiddet #özgürlük #iktidar #devlet

 can oyun

📧 canyayinlari.com 🐦 twitter.com/canyayinlari 📘 facebook.com/canyayinlari

ISBN 978-975-07-4057-2

9 789750 740572